

Mandat for offentlig utredning om det biologiske prinsipp i barnevernet

Bakgrunn

Det biologiske prinsipp er, i tillegg til prinsippet om barnets beste og det mildeste inngreps prinsipp, ett av tre grunnleggende prinsipper i barnevernloven. Det framkommer bl.a. av forarbeidene til barnevernloven at "Det ligger i vår samfunnsordning at foreldrene oppdrar sine egne barn. Tilknytningen til de biologiske foreldrene er i seg selv en ressurs for barnet." Dette gir uttrykk for grunnleggende verdier i samfunnet. Samtidig slår barnevernloven fast at det skal legges avgjørende vekt på barnets beste. Av dette følger at barnets grunnleggende behov for beskyttelse og omsorg må vektlegges framfor foreldrenes rettigheter.

Forståelsen av og praktiseringen av det biologiske prinsipp i barnevernet får betydning for vurderinger og vedtak knyttet til bl.a.:

- hvor lenge hjelpetiltak skal prøves
- om og når det skal fattes vedtak om omsorgsovertakelse
- om barn skal tilbakeføres til biologiske foreldre
- om det skal være samvær eller ikke ved plassering utenfor hjemmet
- om barneverntjenesten skal fremme sak om adopsjon som barneverntiltak

Både barnevernsbarn og fagpersoner har gitt uttrykk for at det biologiske prinsipp tillegges for stor vekt i barnevernets arbeid og beslutninger. På den andre siden mener mange foreldre at det tas for lite hensyn til biologisk tilknytning. Det biologiske prinsipp i barnevernet berører dermed spørsmål om foreldres rettsikkerhet og om barns behov for vern fra en utilstrekkelig omsorgssituasjon. Prinsippet reiser videre spørsmål knyttet til terskelen for det offentlige til å gripe inn i familier. I det praktiske barnevernarbeidet innebærer av barnets beste kompliserte spørsmål og avveininger.

Det er ikke tidligere foretatt en helhetlig gjennomgang av det biologiske prinsippets betydning i barnevernets arbeid. Samtidig er innholdet av begrepet det biologiske prinsipp i stadig utvikling. Videre har en styrking av barnets rettigheter i lovverket og i samfunnet for øvrig, skapt grunnlag for å vurdere om barnevernets praksis er endret tilsvarende.

Mandat

Målet med en utredning om det biologiske prinsipp er at spørsmål knyttet til anvendelsen av prinsippet i barnevernet blir grundig utredet. Utredningsarbeidet skal først og fremst belyse vanskelige problemstillinger som oppstår i barnevernets arbeid. Det skal framskaffes et oppdatert faglig grunnlag til bruk for politikkutvikling. En utredning om det biologiske prinsipp vil berøre dilemmaer og verdivalg knyttet til barn og foreldres motstridende interesser. Et utredningsarbeid bør derfor ha et bredt kunnskapstilfang og vurdere problemstillingen ut fra et juridisk, etisk, utviklingspsykologisk, historisk, genetisk, filosofisk og sosiokulturelt perspektiv. Utredningen skal ivareta barnets interesser, men samtidig omtale de biologiske foreldres behov i barnevernssaker og særlig ved omsorgsovertakelser. Utredningen skal videre drøfte det biologiske prinsipp ut fra samfunnets syn på barn, barns og foreldres menneskerettigheter og samfunnsutviklingen for øvrig. Dette er forhold som er med på å styre hvilken relevans og vekt hensynet til et biologisk prinsipp har og bør ha.

Utvalget skal utrede problemstillinger i skjæringspunktet mellom barnevernloven og barneloven. Utvalget skal imidlertid ikke utrede det biologiske prinsippets anvendelse i barneloven. Der det er relevant for oppdraget, bør utvalget se hen til vurderinger som gjøres i

saker etter barneloven, særlig i saker hvor det er problematikk knyttet til vold, rus, psykiatri mv.

Utvalget skal:

- sammenstille ny norsk og internasjonal forskning og kunnskap som er relevant for oppdraget. Utvalget vurderer selv hvordan dette skal avgrenses i tid.
- vurdere barnets rettsvern og behov for hjelp og beskyttelse opp mot foreldrenes rettssikkerhet og menneskerettslige vern
- foreta en gjennomgang av om terskelen for omsorgsovertakelse i barnevernet i dag er for høy
- ha et særlig fokus på de minste barna (0-4 år)
- vurdere om det bør innføres en tidsgrense for foreldrenes mulighet til å bedre sin omsorgsevne - dvs vurdere hvor lenge barn kan være i midlertidig omsorg
- omtale virkemidler som gir foreldre hjelp til å mestre foreldreoppgaven, også når de er fratatt omsorgen
- vurdere om dagens lovgivning ivaretar barnets beste i tilstrekkelig grad i forbindelse med samvær
- vurdere om dagens lovgivning i tilstrekkelig grad sikrer vern av ufødte barn der gravide mødres livsførsel kan skade barnet under svangerskapet
- utrede i hvilken grad barneverntjenesten vurderer far som plasseringsalternativ når barnets mor ikke evner å gi tilstrekkelig omsorg
- utvalget skal oppsummere funn som er særlig interessante for myndighetene og fagmiljøer med tanke på å utvikle barnevernet.

Økonomiske, administrative og andre vesentlige konsekvenser av forslag til tiltak og virkemidler skal utredes i samsvar med utredningsinstruksen. Minst ett forslag skal baseres på uendret ressursbruk.

Det tas sikte på at utvalget skal levere rapport som kommer ut som en NOU innen 1. februar 2012.